

Πατρο-Κοσμάς - Τα πρώτα χρόνια

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

image not found or type unknown

Πιστεύεται πως ο Κοσμάς - ή Κώνστας όπως ονομαζόταν προτού γίνει μοναχός - είδε το φως σ' ένα μικρό χωριό της Αιτωλίας, στο Απόκουρο. Αυτό το ομολογεί κι ο ίδιος ο Κοσμάς σε κάποια διδαχή του.

Γεννήθηκε πιθανότατα το 1714 κι ο τόπος που μεγάλωσε ο Κοσμάς, την εποχή εκείνη παρουσίαζε θέαμα θλιβερό. Αγριότητα κι απομόνωση κυριαρχούσε σ' όλες τις περιφέρειες της Ναυπακτίας, της Αιτωλίας και της Ακαρνανίας. Η ζωή είχε γυρίσει σε μια πρωτόγονη κατάσταση. Η ληστεία βασίλευε εκεί ψηλά και δεν άφηνε τίποτε ν' ανθίσει σ' ολόκληρη τη δυστυχισμένη εκείνη περιοχή. Από τ' Άγραφα μέχρι σχεδόν τη Ναυπακτία δεν υπήρχαν παρά λίγες καλύβες κατοικημένες από βοσκούς. Οι κάτοικοι ήταν λίγο περισσότεροι από 10.000.

Δεν ήταν λοιπόν παράξενο, το γεγονός ότι στις ορεινές κι απομονωμένες εκείνες περιφέρειες στα χρόνια της Τουρκοκρατίας δεν υπήρχαν ούτε σχολειά ούτε

παπάδες ούτε εκκλησιές που να λειτουργούν. Πολλοί πέθαιναν χωρίς να έχουν βαπτισθεί και χωρίς να μπορούν να κηδευτούν! Πραγματικά, ήταν αξιοθρήνητη η κατάσταση σ' εκείνα τα μέρη τα σκοτεινά χρόνια της σκλαβιάς. Ο τόπος έβγαζε γενναία κι ατρόμητα παλικάρια, μα, από κοινωνική άποψη, όπως θα λέγαμε σήμερα, η περιοχή ήταν ιδιαίτερα καθυστερημένη.

Υπήρχαν βέβαια μερικά διαμερίσματα της οθωμανικής αυτοκρατορίας που συγκέντρωναν και πλούτο και κοινωνική και πνευματική δράση. Τα Γιάννενα είχαν εξαίρετα σχολειά, είχαν αναπτύξει πολιτισμό που ξάφνιαζε, κοινωνική άνθηση και πληθυσμό σαράντα χιλιάδων κατοίκων. Η ύπαιθρος όμως βρισκόταν στην πιο πρωτόγονη κι άγρια κατάσταση. Ο καθένας έβρισκε το δίκιο του μόνος του και τον πρώτο λόγο είχαν τα όπλα κι οι ληστείες. Έτσι κανείς ξένος δεν τολμούσε να πλησιάσει στις περιοχές αυτές.

Στην Αλβανία, στην Ήπειρο, στα ορεινά μέρη της Θεσσαλίας, στη Μακεδονία, στη Θράκη, δε συναντούσε κανείς το παραμικρό σημείο κοινωνικής ζωής. Οι εξισλαμισμοί χιλιάδων χριστιανών, που βρίσκονταν σ' αυτές τις απομακρυσμένες επαρχίες της ευρωπαϊκής τότε Τουρκίας, συνεχίζονταν σ' όλη τη διάρκεια του 17ου και 18ου αιώνα. Το χειρότερο ήταν πως οι περισσότεροι, οι ομαδικοί εξισλαμισμοί, ήταν με τη θέληση των κατοίκων. Βαρειστημένοι οι ραγιάδες από την καταθλιπτική φορολογία, από την εγκατάλειψη και αδιαφορία του ανώτερου κλήρου, που κρατούσε στα χέρια του τη θρησκευτική ζωή των χριστιανών υπηκόων, αλλαξοπιστούσαν, ελπίζοντας στην καλύτερευση της τύχης τους. Ιδίως στα μέρη της υπαίθρου της Αλβανίας, της Ηπείρου, της Μακεδονίας, της Θεσσαλίας, συναντούμε πολλούς ομαδικούς εξισλαμισμούς όλον τον 17ο και 18ο αιώνα. Και θα τούρκευαν κι άλλες περιφέρειες, αν δεν παρουσιαζόταν στα μέρη εκείνα ο Κοσμάς, για να σταματήσει το κακό.

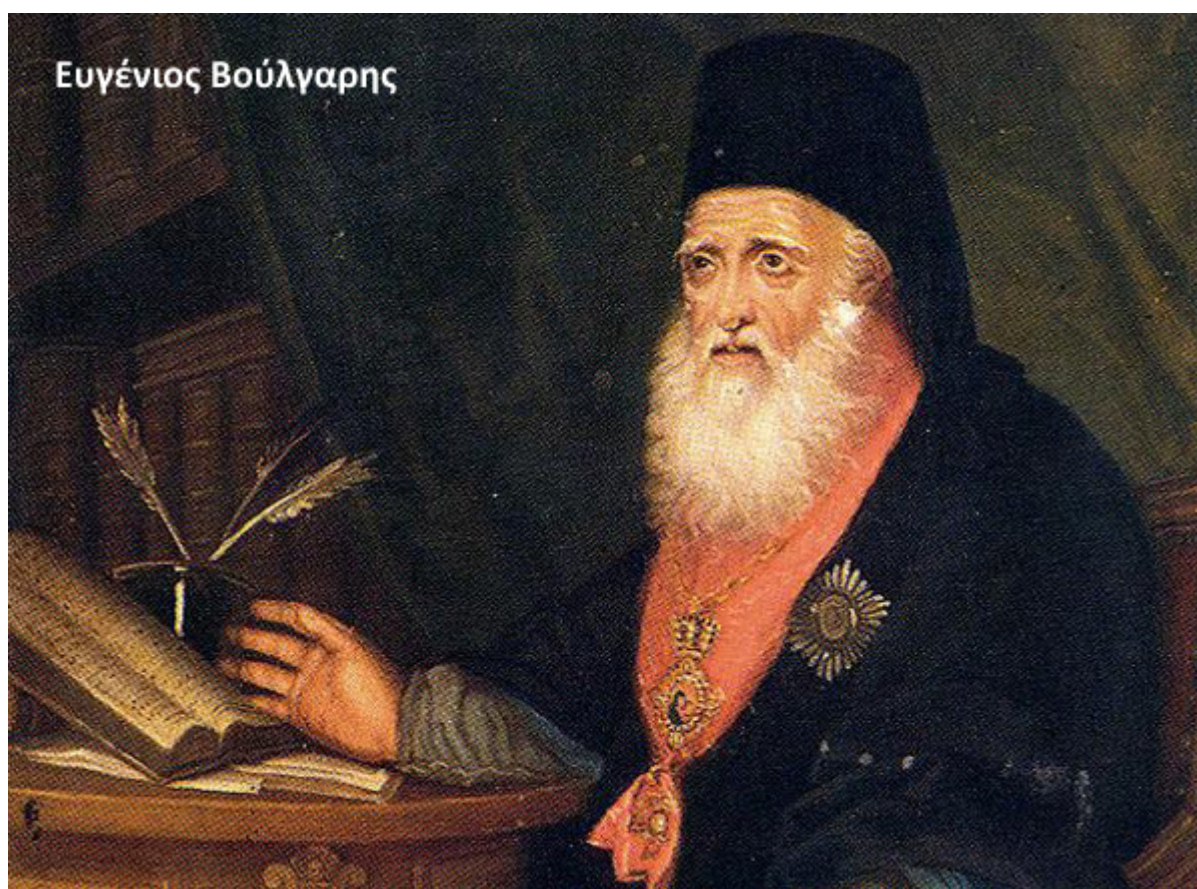
Φιλότιμος, καθώς ήταν, με την οξύτητα που τον χαρακτήριζε, από νωρίς θα παρατήρησε κι αναμέτρησε τα πράγματα. Δεν είναι γνωστό ποιο επάγγελμα ακολούθησε τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Μέχρι τα είκοσί του τουλάχιστον φαίνεται πως έμεινε στο χωριό του, δουλεύοντας μαζί με τους γονείς του, ίσως σε γεωργικές ή χειροτεχνικές εργασίες. Η τοπική παράδοση λέει πως ο πατέρας του ήταν υφαντής κι είχε καταγωγή από την Ήπειρο.

Ήταν ώριμος νέος όταν αποφάσισε να μορφωθεί και να συντελέσει κατά τη δύναμή του στον μετριασμό της αμάθειας και στην ισχυροποίηση του θρησκευτικού συναισθήματος, που 'χε τόσο καταπέσει. Η κλίση του προς τα γράμματα και τη θρησκεία ήταν ακατανίκητη κι από μικρός έδειξε σημεία ανωτερότητας.

Ο Κοσμάς άρχισε να μορφώνεται κάπως μεγάλος σε ηλικία, κοντά στον μεγάλο δάσκαλο Δερβισάνο. Μετά λέγεται πως φοίτησε επί οκτώ χρόνια στο σχολειό της Αγίας Παρασκευής κι ύστερα κατέβηκε στην πατρίδα του για να διδάξει.

Στην αρχή διορίστηκε βοηθός δασκάλου στα Λομποτινά, έχοντας ως διευθυντή στο σχολειό του τον Ανανία Δερβισάνο, Ηπειρώτη, που του έμαθε τα πρώτα γράμματα κι ίσως τον προέτρεψε να πάει να μορφωθεί καλύτερα. Τότε πρέπει ν' απέκτησε και την ευχέρεια να μιλάει λεύτερα και θερμά και να ενθουσιάζει τα πλήθη. Είχε φυσική ευγλωττία, που ξάφνιαζε, μα μιλώντας συνεχώς και διδάσκοντας θα συνήθισε ν' απευθύνεται στον κόσμο. Εκεί δοκίμασε τις δυνάμεις του κι εκεί θα διέκρινε την υπεροχή του απέναντι των άλλων. Φιλότιμος και φιλομαθής καθώς ήταν, δεν έπαυσε να μελετάει και να μορφώνεται. Για τούτο, αν και σχετικά μεγάλος, μόλις έμαθε πως είχε ιδρυθεί ανώτερο σχολείο στο Άγιο Όρος, στα 1743, άφησε το επάγγελμα του δασκάλου και πήγε εκεί, για να συμπληρώσει τις σπουδές του.

« Αυτή την εποχή σχολάρχης στην Αθωνιάδα ήταν ο σοφός Ευγένιος Βούλγαρης. Αυτήν την εποχή μια ομάδα μαθητών του Ευγενίου, μεταξύ των οποίων και ο Κοσμάς, βλέποντας τη μεγάλη αμάθεια του Έθνους και ότι εξαιτίας αυτής υπήρχε κίνδυνος για την ορθοδοξία και τον ελληνισμό, συμφώνησε ομόφωνα και στο όνομα της Αγίας Τριάδας να βοηθήσει το Έθνος διδάσκοντάς το, μαθαίνοντάς του γράμματα. Ο Κοσμάς, μέλος της ομάδας αυτής, υποσχέθηκε να γίνει ιεροκήρυκας σ' όλη την Ελλάδα».

Έγινε μοναχός το 1759 κι αυτό το έκανε για να γίνει ιεροκήρυκας και να έρθει στα

χωριά να διδάξει με περισσότερο κύρος. Από τον Ευγένιο Βούλγαρη δεν πήρε παρά μονάχα την ιδέα για την αναγέννηση και την αποκατάσταση της εθνότητας κι ορκίστηκε να την πραγματοποιήσει, όπως τον προέτρεπε η φωτεινή του διάνοια: κατεβαίνοντας στον λαό κι ερχόμενος σ' άμεση επαφή μαζί του. Ο Κοσμάς δεν ήταν άνθρωπος των λόγων και περιφρονούσε την παθητική στάση των άλλων. Ήταν οπαδός της φλογερής δράσης, των σκληρών δοκιμασιών και των μαρτυρικών αγώνων. Σαράντα πέντε πια χρόνων, διέκρινε πως είχε αργήσει και πως έπρεπε να σπεύσει το γρηγορότερο, ακολουθώντας τη φωνή της μεγάλης του καρδιάς.

Στον παρακάτω χάρτη μπορείς να δεις πού βρίσκονται τα μέρη που αναφέρονται στο κείμενο. Κάνε κλικ πάνω του, αν θέλεις να τον δεις μεγαλύτερο.

Άκουσε την ιστορία

%kosmasaitolos_1a%